Eduskunnan talousvaliokunta

Lausunto asiassa HE 173/2024 vp – Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi alkoholilain muuttamisesta

Eduskunnan talousvaliokunta on pyytänyt Kilpailu- ja kuluttajavirastolta (”KKV”) lausuntoa alkoholilain muuttamista koskevasta hallituksen esityksestä. Esityksellä mahdollistettaisiin alkoholijuomien verkkokauppa ja kotiinkuljetukset Suomessa toimiville alkoholin vähittäismyyjille. KKV kiittää mahdollisuudesta lausua ja toteaa lausuntonaan seuraavaa:

KKV pitää kannatettavana hallituksen esityksen tavoitetta avoimen ja reilun kilpailun edistämisestä. Suomalaiset kuluttajat ovat viime vuosina hankkineet alkoholia kotiin kuljetettuna ulkomaisista verkkokaupoista, mutta kotimaisilta alkoholin vähittäismyyjiltä tämä ei ole ollut mahdollista.[1] Tässä suhteessa esitys tasapuolistaisi kilpailuasetelmaa ulkomaisten ja kotimaisten alkoholimyyjien välillä.

KKV kuitenkin pitää ongelmallisena sitä, ettei kotimaisten toimijoiden alkoholin verkkokauppaa ja kotiinkuljetuksia käsittelevän lakiesityksen yhteydessä selkiytetä sääntelyä ulkomaisten toimijoiden osalta. Hallituksen esityksen mukaan Suomen oikeustila on epäselvä sen suhteen, onko ulkomaisilla toimijoilla oikeus myydä alkoholijuomia Suomeen vai ei. Siten ei ole myöskään selvää, millainen sääntely ulkomaisia alkoholimyyjiä koskee ja millaisia käytännön vaatimuksia sääntely niiden toiminnalle asettaa. Epäselvä oikeustila johtaa siihen, ettei esityksellä onnistuta tosiasiallisesti luomaan tasapuolista kilpailuasetelmaa kotimaisten ja ulkomaisten alkoholimyyjien välillä. KKV pitääkin välttämättömänä, että ulkomaisten toimijoiden alkoholin verkkokauppaa koskevaa sääntelyä selkiytetään.

KKV kiinnittää myös huomiota siihen, että alkoholin verkkokauppa ja kotiinkuljetukset olisi uudessa lainsäädännössä sidottu vähittäismyyntilupaan, joka KKV:n käsityksen mukaan edellyttää fyysistä vähittäismyymälää. Siten vain verkossa toimivat yritykset eivät voisi uuden lainsäädännön puitteissa toimittaa alkoholia luvallisesti kuluttajille. Uusi lainsäädäntö kohtelisi siten eri tavoin eri liiketoimintamallilla toimivia yrityksiä. KKV suhtautuu epäileväisesti siihen, että tällainen rajaus olisi sääntelyn tavoitteiden näkökulmasta perusteltu.

KKV ei ole kattavasti arvioinut, millaisia vaikutuksia alkoholijuomien verkkokaupan ja kotiinkuljetusten mahdollistamisella olisi kuluttajille, yrityksille ja

[1] Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen tilastojen mukaan alkoholijuomia ostettiin ulkomaisista verkkokaupoista 7,4 miljoonaa litraa vuonna 2023. THL:n tilastoraportti 10/2024, https://urn.fi/URN:NBN:fi-fe202402299294.

laajemmin yhteiskuntaan. KKV kuitenkin tunnistaa joitain esitykseen liittyviä hyötyjä ja riskejä, jotka on asian käsittelyssä syytä huomioida.

Verkkokauppaan ja kotiinkuljetuksiin liittyy yleisesti ottaen useita mahdollisia hyötyjä kuluttajille. Verkkokaupassa kuluttaja voi helpommin vertailla tuotteita ja niiden hintoja, joka alentaa etsintäkustannuksia. Verkkokauppa ja kotiinkuljetukset myös mahdollistavat sen, että kuluttajat voivat valita useamman yrityksen väliltä silloinkin, kun alueella on vain yhden toimijan fyysinen myymälä. Valikoimien ja hintojen helpompi vertailtavuus sekä valintamahdollisuus useamman myyjän väliltä voivat lisätä myyjien välistä kilpailua ja johtaa sitä kautta alempiin hintoihin ja parempiin palveluihin. Verkko-ostaminen ja kotiinkuljetukset tuovat myös lähtökohtaisesti laajemman tuotevalikoiman kuluttajien saataville. Verkkokauppa ja kotiinkuljetukset myös vähentävät kuluttajien tarvetta matkustaa kauppaan ja kantaa raskaita ostoksia. Verkkokauppa voi siten hyödyttää esimerkiksi sellaisia kuluttajaryhmiä, joille liikkuminen ja raskaiden esineiden kantaminen on hankalaa.

Alkoholijuomien verkkokauppaan ja kotiinkuljetuksiin liittyy kuitenkin myös riskejä. Verkkokaupasta tilaaminen on nopeaa ja vaivatonta, minkä vuoksi se on omiaan lisäämään alkoholin kulutusta. Kotiinkuljetukset voivat esimerkiksi helpottaa humalajuomisen jatkamista tilanteissa, jossa lisäalkoholin hankkiminen ei olisi muutoin päihtymyksen vuoksi mahdollista. Kotiinkuljetuksissa sen valvonta, ettei alkoholijuomia luovuteta alaikäisille tai vahvasti päihtyneille, on myös todennäköisesti hankalampaa kuin fyysisissä myymälöissä. Jotta lakimuutoksen hyödyt voitaisiin saavuttaa ilman, että alkoholista yksilöille ja yhteiskunnalle koituvat haitat lisääntyvät, täytyy valvonta järjestää ja resursoida kunnolla.

Lopuksi KKV toteaa, että esityksen potentiaalisten vaikutusten arviointi olisi helpompaa, jos hallituksen esityksessä olisi kuvattu, millainen on alkoholijuomien saatavuuden nykytila. Sekä esityksen hyödyt että haitat riippuvat pitkälti siitä, kuinka laajasti lakimuutos parantaisi alkoholijuomien saatavuutta. KKV:n laskelmien mukaan noin 60 prosenttia Suomen väestöstä asuu korkeintaan kilometrin säteellä alkoholia myyvästä kaupasta. Korkeintaan kilometrin säteellä Alkon myymälästä asuu noin 25 prosenttia suomalaisista. Noin 11 prosenttia Suomen väestöstä asuu alueella, jossa ei ole alkoholia myyvää kauppaa viiden kilometrin säteellä, ja noin 23 prosenttia Suomen väestöstä asuu alueella, jossa ei ole Alkon myymälää viiden kilometrin säteellä.[2]

Alkoholin maantieteellisen saatavuuden voidaan siten katsoa olevan hyvällä tasolla valtaosalle Suomen väestöstä, mutta Suomessa asuu kuitenkin

[2] Laskelmat ovat suuntaa antavia. Laskelmissa on ensin laskettu Alkon sekä lähimmän S-ryhmän, K-ryhmän tai Lidlin myymälän etäisyys Tilastokeskuksen 1 km * 1 km karttaruutuaineiston ruutujen keskipisteeseen. Tämän jälkeen on laskettu karttaruutuaineistoon sisältyvän väestömäärätiedon avulla, kuinka suuri osa Suomen väestöstä asuu milläkin etäisyydellä lähimmästä Alkosta ja päivittäistavarakaupasta. Koska väestö ei tosiasiassa asu karttaruudun keskipisteessä, eikä laskelmissa ole mukana kaikkia alkoholia myyviä myymälöitä, eivät laskelmat vastaa täysin todellisuutta. Lisäksi on syytä huomata, että kuvatut etäisyydet on laskettu linnuntietä kuljettavana matkana. Teitä pitkin kuljettuna etäisyydet olisivat luonnollisesti jonkin verran esitettyä pidempiä.

merkittävä joukko ihmisiä, joille kotiinkuljetukset voisivat parantaa alkoholijuomien saatavuutta. On kuitenkin epäselvää, missä määrin ja millä hinnalla kotiinkuljetuspalveluita olisi tarjolla sellaisilla alueilla, joissa ei tällä hetkellä sijaitse alkoholia myyviä vähittäismyymälöitä. Toimitus voidaan järjestää edullisesti tiheästi asutuilla alueilla, joissa alkoholin saatavuus on jo nykyisellään hyvä. Harvemmin asutuilla kuljetusten järjestäminen voi kuitenkin olla kallista, eikä kuljetuspalveluja välttämättä olisi laajasti tarjolla.

Joel Karjalainen
Johtava asiantuntija

Sähköisesti allekirjoitettu - Elektroniskt underskriven - Digitally signed
Karjalainen Joel, Vaikutusarviointi 1, 01.11.2024 10:51